

Myšlení prosté intencí • Prožívání světla a tepla

Rudolf Steiner

Lipsko, 30. prosince 1913

Kdyby bylo správné pojetí, které měli středověcí dušezpytci a které sdílejí i moderní psychologové, žádná esoterika by neexistovala.

Tenkrát se razila věta: Vše, co se odehrává v duši, je intencionální, to znamená, že základem všech duševních dějů je určitý záměr; jestliže myslím, má mé myšlení určitý obsah, musím myslet něco; jestliže cítím, doufám, představuji si nebo chci, pak musím cítit, doufat, představovat si nebo chtít „něco“. Středověcí dušezpytci to vyjádřili jasně, mnohem ostřeji a jasněji než dnešní psychologové; naše doba je totiž dobou nezřetelných pojmů. Kdyby tento ve středověku zastávaný názor byl správný, pak by esoterní myšlení nebylo možné; esoterik chce totiž odstranit ze své duše právě i toto „něco“, zcela ji vyprázdnit, aby pak do ní mohlo proudit božské myšlení. V jistém smyslu to nevyvolávají ani naše cvičení, neboť v nich se koncentrujeme na určitá slova, obrazy atd., která nám dal okultní učitel. Tedy přece jen na „něco“ - toto „něco“ však není vzato ze smyslového světa. A jakmile k tomu naše duše pomocí těchto cvičení dozraje, nastává příprava k přijetí božského bytí.

Jaký účel má koncentrované myšlení? Odvést nás od materiálních myšlenek, které kolem nás víří, nasměrovat nás k tomu, abychom spočinuli v určitém myšlenkovém obsahu. Postupně pak musíme dospět k tomu, abychom v meditaci opustili určitý předmět svého myšlení, zcela se od něj oprostili a rozvíjeli samotné síly, které jsou nutné k myšlení.

Středověcí dušezpytci to také velmi dobře věděli, ale řídili se pravidlem, jímž se ještě dnes řídí mnozí lidé a které se dokonce stalo zásadou veškeré teorie poznání. Říkali: Dosáhnout myšlení, cítění a chtění prostého intencí je velmi obtížné; co je obtížné, je pro člověka nemožné. Odtud pocházejí ve filosofii všechny ty ideje o omezenosti lidské schopnosti poznání.

Samozřejmě, že pro esoterika není snadné odstranit při meditaci ze své duše každý myšlenkový, citový a volní obsah a rozvíjet samotné síly. Dosáhne toho jen pevnou, usilovnou meditací. V zásadě se meditující nachází v téže situaci jako spící člověk, jen s tím rozdílem, že udržuje své vědomí.

Co se děje ve spánku? Astrální tělo a Já opouštějí fyzické a éterné tělo, která zůstávají na místě odpočinku. To je ovšem, jak jsem se už nejednou zmiňoval, řečeno správně jen do jisté míry. Tak jako Slunce zapadá jen pro část Země, aby pro druhou polovinu zase vyšlo, odpočívá jen část fyzického těla. V jiné části začíná rozvíjet svou činnost slunce astrálního těla a Já.

Astrální tělo a Já jsou totiž sice během spánku vytaženy ze soustavy nervů a krve, avšak do zbývajících fyzické soustavy - do smyslových orgánů a žláz - se tyto články začínají během spánku svými silami vpracovávat. Pochopíte to ze srovnání. Komu by se již nestalo, že usnul v nedostatečně vytopeném pokoji a nedostatečně připraven na spánek a při probuzení měl nepříjemný pocit prochládlého těla? Důvodem je, že během spánku v něm nejsou astrální tělo

a Já, přinejmenším ne v krevní a nervové soustavě. Naopak žlázy a smyslové orgány i ve spánku prostupují. Představme si například nějakého mláďa. Jeho žlázy jsou samozřejmě utvářeny jinak, protože ještě nepřekonal chtivost po dobrých jídlech. Musíme si uvědomit, že v důsledku toho, že při meditaci jsou orgány přenechány samy sobě, vystupují z nich astrální tělo a Já, jestliže se osamostatní.

Nejinak je tomu u smyslových orgánů. Bude se jevit paradoxně, řeknu-li, že smysly nejvíce bdí, když člověk spí. Přesto je tomu tak. Vezměme si například oko. Zatímco máme v noci oči zavřené, vpracovávají se do nich síly Já a astrálního těla. Naproti tomu když ve dne bdíme, oči vlastně spí. Kdyby to nedělaly, nemohl by je člověk používat. Je tomu zkrátka tak, že na polokouli smyslové soustavy a soustavy žláz v noci vychází slunce astrálního těla a Já. Ten, kdo se ve spánku vědomě probudí, může prožít světlo, které pracuje na očích, výstavbu smyslů, která ve dne musí přestat, aby člověk mohl vidět.

Když se takovému člověku rozšíří a zase stáhne čočka, může mít v zorném poli obraz anděla, jak k němu připlouvá vzduchem. Kdyby dokázal svůj pohled rozšířit, na základě projekce ze sebe samého by viděl anděla bojujícího s démonem. Tato imaginace vzniká proto, že ve spánku se krev zaměštnává zaopatřováním oka. Bohové, archandělé totiž po celé generace bohů na lidském oku pracovali. Když to pochopíme, pocítíme, jak znesvěcujícím způsobem moderní psychologie noří sondu do toho, co po miliony let tvořily hierarchie božských bytostí.

Když se na sebe meditující podívá zvenčí, může získat pocit prostoru, který je naplněn pouze teplem, něco jako pec. V tomto prostoru žije to, co žije a působí v duševním životě člověka jako jemu vlastní. Víme, že jsou čtyři druhy éteru: tepelný, světelný, chemický a životní. Teplota, které není jen pohybem molekul, jak se domnívají fyzikové, nýbrž prvním z druhů éteru, teplo, které má člověk v podobě svého vlastního tepla, nepochází pouze z fyzikálních a chemických procesů, nýbrž z toho - přinejmenším u člověka je tomu tak, u zvířete je to jinak - že je činné astrální tělo a Já. V meditaci je možné toto vlastní teplo pocítit v těle a také daleko mimo tělo jako tepelnou sféru, která vyplňuje místo, kde jinak pocítujeme tělo, i prostor mimo toto tělo. Tento tepelný éter, který nás obklopuje, musíme cítit. K tomu je třeba mnoho pozornosti. Samozřejmě, kdyby se k nám někdo blížil a chtěl nás bodnout, povšimli bychom si něčeho teprve tehdy, až by se skutečně dotkl kůže. Nemůžeme si namlouvat, že nás někdo bodl, je-li zasažen pouze éter, který nás obklopuje. Začínající esoterici necítí z tohoto éteru nic, cítí něco úplně jiného: myšlenky, které se na ně vrhají; naléhají na ně často dlouho zapomenuté obrazy, pocity a starosti. Pak přijdou a stěžují si. Zkušenější esoterik pak může říci: Blahopřeji ti k pokroku, že to teď pozoruješ!

Na to se hodí slova z Janova evangelia: „To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila.“ Neboť temnotou je teplo, které v nás je. Zvenčí chce vnikat světlo, ale nemůže, protože v teple samotném se odehrává boj, boj mezi dvěma druhy tepla. Pro člověka bude obtížné pochopit, že existují tyto dva druhy tepla.

Aby to mohl poněkud pochopit, musí jít za sedláky, za jejich selskou filosofii, přinejmenším jaká byla dříve - v posledních desítkách let se totiž sedláci stávali čím dál hloupějšími. Ale důvodem je jenom to, že se dostávali více do styku s měšťáky. Staří sedláci hloupí naprosto nebyli; ve své selské filosofii toho věděli velmi mnoho.

Jednou, když se blížila bouřka, mi jeden starý pastevec řekl: To je dvojí povětrí, které jde proti sobě. - Moderní fyzika by mluvila o pozitivní a negativní elektřině; avšak u těchto abstraktních pojmů pak její porozumění končí. Ten starý pastevec cítil, věděl ještě z hlubin své duše, že když se blíží bouřka, bojují proti sobě dvě mocnosti, že se tu odehrává boj. Moderní člověk už toto vědomí o dvou druzích tepla nemá; to už si spíše dovede představit, že existují dva druhy světla: vnitřní, luciferské světlo a vnější, božské světlo, které vidí blížít se v meditaci. Avšak kromě vlastního lidského tepla, které je luciferské, existuje také teplo, které jej může ozařovat zvenčí, které však bude v meditaci pociťovat nejprve jako chlad. Je dobrým znamením, cí- tí-li meditující vanutí chladu, jenž je v duchovních světech teplem. Oddáni tomuto chladu pocítíme své vlastní teplo jako sféru kolem sebe a v sobě. Procházíme jakoby ohnivou pecí, v níž se spálí vše, co je na nás luciferského, a přesto je tento oheň božského hněvu - který je vlastně láskou - pociťován jako chlad, který k nám vane. Jestliže se člověk domohl poznání tohoto děje, dospěje k tomu, že si řekne: Díky Bohu, že jsem trýzněn a mučen snášením božského hněvu, který ze mě spaluje to, co ve mně už nemá být! Pak k nám přistoupí teplo zvenčí, teplo, které je zprvu vnímáno jako chlad, které sice také pochází od Lucifera, avšak z dobré strany Lucifera. (Světlo, které proudí do člověka, dává člověku poznání - Lucifer. Zdrojem tohoto světla je Jehova, jenž žije v kosmické vodě moudrosti.) Duchové dobrých hierarchií pak využívají služeb Luciferových, aby do nás toto světlo vzařovali. (Lucifer = světlo - poznání. Teplo - Kristus, láska. Nejprve musíme poznat jako to nejvyšší Krista, pak jej prožít, když do nás on sám zazáří jako život lásky. Je to Kristus versus Lucifer.)

Tímto způsobem můžeme dospět k duševnímu životu, který není intencionální, k duchovnímu světu, jenž není jen pokračováním fyzického světa, nýbrž zcela jiným světem. Symbolem toho všeho pro nás může být růžový kříž.

Lidé často říkají: Růžový kříž pro mě zůstává jen symbolem! Za to si ale můžou sami. V *Tajné vědě* jsou uvedeny pocity a city, jimiž se má člověk proniknout, aby pro něj růžový kříž nebyl pouhým symbolem, ale živoucí silou. To, co bylo dnes řečeno, můžeme proměnit i v pocit: Z Boha jsme zrozeni [*Ex Deo nascimur*]. Protože se však se stvořením promísil Lucifer, musí dřevo kříže shořet, zuhelnatět, zčernat: *In---morimur*. Jestliže takto zemřeme v Krista, mohou k nám zvenčí od sedmi planet přistoupit vesmírné síly, síly sedmi rudých nebeských růží, které do nás září v podobě světla a tepla: *Per Spiritum Sanctum reviviscimus*.